

Kokemuksia ja ensihuomioita Pohteelta toimeentulotukilain uudistukseen liittyen

Leena Mämmi-Laukka, toimialuejohtaja
Perhe- ja sosiaalipalvelut, OYS psykiatria

Kela-hva –yhteistyö ja asiakkaiden tarpeiden yksilöllinen huomiointi

Toimeentulotukilain muutosten tavoitteena on parantaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa sekä tarkentaa palvelua, asiointia ja asiakaskohtaista harkintaa koskevia säädöksiä. Lisäksi säädetään Kelan ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä. Muutosten tavoitteena on parantaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina.

Haavoittuvassa asemassa olevat asiakkaat ja asiakkaan tarpeiden huomiointi:

- haavoittuvassa asemassa olevilla asiakkailla on harvemmin käytössä digitaalisia välineitä ja osaamista niiden käyttöön. Vaikka Kelalta saisi oman työntekijän hakemusten täyttämiseen, liitteiden toimittaminen on ongelmallista ja se jää usein sosiaalihuollon tehtäväksi.
 - Erityisiä haasteita ikäihmisten ja erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden etuuskien hakuprosesseissa
- Kelan palvelupisteet ovat olleet tärkeitä, esim. Oulunsalossa Oulu10, jossa voi jättää toimeentulotukihakemuksen, on kone, mitä saa käyttää, voi saada opastusta koneen käyttöön työntekijältä, Kelan virkailijaan saa yhteyden haluttaessa etäyhteydellä jne
- Aluetuntemuksen puute vaikeuttaa asiakastarpeen huomioimista ja Kelan virkailijoiden puuttuminen paikkakunnalta aiheuttaa lisätyötä sosiaalihuollon työntekijöille (esim. autetaan etuuskien hakemisessa ja liitteiden toimittamisessa)
- Miten Kela kysyy asiakkaan tilanteesta sosiaalihuollon työntekijöiltä? Vastavuoroisuus?
- Pääosin yhteistyö Kelan kanssa toimii
- **Kelan palvelutakuu:**
 - 7 arkipäivää ei ole toteutunut joka viikolla, päätöksiä on joutunut odottamaan. Puhelinpalvelu toiminut nyt paremmin.
 - Kelan perustoimeentulotuen käsittely kestänyt välillä kohtuuttoman kauan, koska koko ajan pyydetty erikseen lisäliitteitä ja siitä alkanut aina uusi 7 arkipäivän käsittely. Perustoimeentulotuen hakemuksen käsittely kestänyt jopa 2 kk.
 - kiireellisen toimeentulotuen käsittelykin on kovin hidasta, usein ohjataan myöntämään täydentävänä ennen kuin Kela on edes käsitellyt

Toimeentulotukilain 7a §:n muutos:

- Kunnan asuntotilanteen paikkakuntainen/alueellinen huomioiminen kohtuuhintaisen asunnon hakemisvelvoitteissa olisi huomioitava (yksilöllinen harkinta)
 - Tilanne vaikuttaa erityisesti lapsiin, kun velvoitetaan muuttamaan toiselle alueelle, koulujen vaihto jne
 - Työllistää myös ns. turhaan asuntotoimea. Asiakkaat joutuvat hakemaan asuntoja – vaikka kaikkien tiedossa on, ettei edullisempia tai soveltuvampia asuntoja ole.
 - Edullisempia asuntoja voi olla alueella tarjolla, mutta käytännössä asiakkaat eivät voi niitä edes hakea esim. luottotietojen puutteen vuoksi.
 - Takuuvuokria on myönnetty täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena
 - Huomioitava myös alueen pitkät välimatkat – edullisempi asunto voi sijaita alueella, jossa ei ole muita palveluita, ja jolloin tarvitaan esimerkiksi oma auto
- Sosiaalihuollon lausuntoja on annettu useampia, tuottaa lisätyötä sosiaalihuollon viranhaltijoille. Lausunto vaaditaan hyvin pienistäkin summista.
- Asumiseen liittyen on ollut suuri haaste erityisen suuret sähkölaskut sähkölämmitteisissä asunnoissa. Alueella on paikkakuntia, joissa ei juurikaan ole kaukolämmössä olevia asuntoja. Kelalle on täytynyt aina erikseen antaa sosiaalihuollon lausunto liittyen sähkölaskuihin.
- Työttömyysturvan lapsikorotuksen poistuminen on johtanut joidenkin perheiden kohdalla perustoimeentulotuen hakemiseen. Yhdestä lapsesta korotus on ollut aikaisemmin n. 200 e/kk.
- Ikäihmisten taloudelliset haasteet näkyvät mm. terveydenhuollon ja asumisyksiköiden maksujen osalta. Lisäksi esim. pankkitunnusten puute haastaa.
- Esimerkki kustannuslaskelman paradoksista: Kelan laskelmassa huomioidaan vuokra ja vesi. Joskus alhaisempi vesimaksu (esim. 14€/henkilö) voi tehdä kokonaissumman(vuokra+vesi) pienemmäksi kuin Kelan kohtuuhintainen vuokra ja vesi 26.40€ yhteenlaskettuna, silti velvoitetaan hakemaan kohtuuhintaista vuokra-asuntoa. Jos lasketaan vaikka 4 henkiselle perheelle, kokonaiskulut voi olla halvemmat tai samanlaiset kuin halvemmassa asunnossa.

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue